

BORSA İSTANBUL'DA BAĞIMSIZ DENETİM ŞİRKETLERİ VE BAĞIMSIZ DENETİM GÖRÜŞLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME*

Prof.Dr. Nalan AKDOĞAN**
Melike AKTAŞ***
Ozan GÜLHAN****

Muhasebe Bilim
Dünyası Dergisi
Mart 2015; 17 (1): 19-32

ÖZ

Bağımsız denetim faaliyeti, finansal piyasalarda doğru bilgilendirilmenin yapılmasında ve ilgili tarafların karar alma süreçlerinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu çalışmada, 2009-2013 döneminde, Borsa İstanbul Ulusal Pazarda (yatırım fonları hariç kurumsal ürünler pazarı dahil) işlem gören şirketlerin bağımsız denetçileri, bağımsız denetim görüşleri, bu görüşlere esas teşkil eden sebepler ve şartlı görüş alan şirketlerin gelecek dönemde denetçi değişikliğine gidip gitmediğinin ve denetçi değişikliğinin görüşlere etkisi incelenmiştir. Yapılan çalışmada, bağımsız denetim piyasasında yoğunlaşmanın uluslararası nitelikteki dört büyüklerin lehine yükseldiği ve şartlı görüşe sebep olan hususların belirli konularda yoğunlaştığı görülmüştür. Yapılan çalışmada, şartlı görüş alan firmaların bir sonraki yıl bağımsız denetçi değiştirdiği ve değişim sonrası görüşlerin olumluya döndüğüne ilişkin açık bir bağlantı bulunamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Bağımsız Denetim, Bağımsız Denetim Görüşü, Şartlı Görüş

JEL Sınıflandırması: M41, M4

A REVIEW ON INDEPENDENT AUDIT FIRMS AND INDEPENDENT AUDITORS' OPINIONS IN BORSA ISTANBUL

ABSTRACT

Independent audit activity has an important role in decision making processes of related parties and disclosing information in the financial markets. In this study, our analysis includes the audit firm market structure of the companies that are traded in Borsa Istanbul National Market (including collective products market other than exchange-traded funds), in the period of 2009-2013,

* Makale gönderim tarihi: 07.01.2015; kabul tarihi: 19.02.2015

** Başkent Üniversitesi Ticari Bilimler Fakültesi, nakdogan@baskent.edu.tr

*** Başkent Üniversitesi Muhasebe ve Finansman Programı Doktora Öğrencisi, melke.aktas@gmail.com

**** Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Bankacılık Uzmanı, Başkent Üniversitesi Muhasebe ve Finansman Programı Doktora Öğrencisi, ogulhan@bddk.org.tr

independent audit opinions of the Borsa Istanbul National Market, the reasons which are basis to the opinions, auditor changes of companies which has an adverse opinion and the effects of firm changes on opinions. The result of this research, adverse opinions have almost the same particular reasons and the concentration of audit companies increases in the favor of the four major audit companies which have international quality. In the study, no clear connection found about the change of auditor when one company has an adverse opinion and the change of the opinion to qualified after the change of auditor.

Keywords: Independent Audit, Auditor's Opinion, Adverse Opinion

JEL Classification: M41, M4

1. GİRİŞ

Bağımsız denetim ekonomik yapının istikrarı ve gelişimi açısından büyük önem arz etmektedir. Şirket iç denetçiler ve kamu otoritelerinin dışında bağımsız denetim fonksiyonu üçüncü bir göz olarak denetim sürecinde kritik bir rol oynamaktadır. Kurumsal ve küçük yatırımcılar ile kamuoyu için kaynakların doğru ve dürüst şekilde aynı zamanda verimli biçimde ekonomiye kazandırılmasında, bağımsız denetimin etkin yapılması hayati önemi haizdir. Ülkemizde uzun bir süreçte yapılan çalışmalar sonucunda 13 Haziran 1989 tarihinde yürürlüğe giren 3568 sayılı yasa ile Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu ile bağımsız denetçilik yasal altyapıya kavuşmuştur. Günümüzde ise gerek özel gerekse de kamu sektörünün çabalarıyla ülkemizde bağımsız denetim uluslararası standartlara yükselmiştir.

Bu çalışmanın amacı öncelikle son 5 yılda Borsa İstanbul'da işlem gören şirketlerin bağımsız denetçilerinin sektör ayrımıyla belirlenerek piyasa yapısının ortaya koyulması, raporlarda verilen görüşlerin dayanaklarının incelenerek şartlı görüşler sonrası denetçi değişikliklerinin görüşlere etkisinin ortaya konulmasıdır.

Yukarıda sayılan amaçlar çerçevesinde; 2009-2013 yılları arasında Borsa İstanbul Ulusal Pazar'da (yatırım fonları hariç kurumsal ürünler pazarı dahil) işlem gören şirketlere ait 1207 adet bağımsız denetim raporu, denetimi yapan şirketler, verilen görüşler, şartlı görüşlerin nedenleri, olumlu görüşlerde dikkat çekilen hususlar, denetçi değişiklikleri ve bunun görüş değişikliği yaratıp yaratmadığı hususlarında incelenmiştir. Bu kapsamda, birinci bölümde inceleme döneminde Borsa İstanbul Ulusal Pazar'da (yatırım fonları hariç kurumsal ürünler pazarı dahil) işlem gören şirketlerin bağımsız denetçilerinin dağılımı ve piyasa yapısında meydana gelen değişimler incelenmiştir. İkinci bölümde ince-

lenen şirketlerin bağımsız denetçilerinin verdiği görüşler incelenerek şartlı görüşlerin nedenleriyle, olumlu görüşlerde dikkat çekilen hususlara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde şartlı görüş alan şirketlerdeki denetçi değişiklikleri ve bu değişikliklerin görüşlere etkisi değerlendirilmiştir. Son kısımda ise çalışmada elde edilen sonuçlar ve bunlara ilişkin öneriler ortaya konmuştur.

2. BORSA İSTANBUL'DA İŞLEM GÖREN ŞİRKETLERİN BAĞIMSIZ DENETÇİLERİ

Kamuyu Aydınlatma Platformunda (KAP) yer alan ve 2009-2013 yılları arasında Borsa İstanbul Ulusal Pazar'da (yatırım fonları hariç kurumsal ürünler pazarı dahil) işlem gören şirketlerin bağımsız denetçileri belirlenmiştir. Söz konusu verilerin elde edilmesi sırasında önemli bir takım güçlüklerle karşılaşmıştır. Özellikle önemli sayıda şirketin KAP'ta yalnızca finansal verilerinin ve dipnotlarının yer aldığı, bağımsız denetçi görüşünün ise yer almadığı görülmüştür. Bu durumda ilgili şirketin web sitesinden faaliyet raporlarına ve diğer verilerinden bağımsız denetim firması ve görüşün bulunması gereği ortaya çıkmıştır. Bağımsız denetim görüşünün şirket hakkında bilgi sahibi olmak isteyen taraflarca önemi dikkate alındığında, bu durum kamuoyunun bilgilendirilmesi açısından olumsuz değerlendirilmiştir. Diğer taraftan bazı şirketlerin gerek KAP'tan gerekse de kendi web sitelerinden bağımsız denetim firması ve bağımsız denetim görüşüne ulaşamamıştır. Herhangi bir veri elde edilemeyen şirketler çalışma kapsamı dışında tutulmuştur. Bu şirketlerin yıllar itibarıyla dağılımına Tablo 1'de yer verilmektedir.

Tablo 1. Bağımsız Denetim Görüşüne Ulaşamayan Firma Adedi

2013	2012	2011	2010	2009
9	8	6	8	8

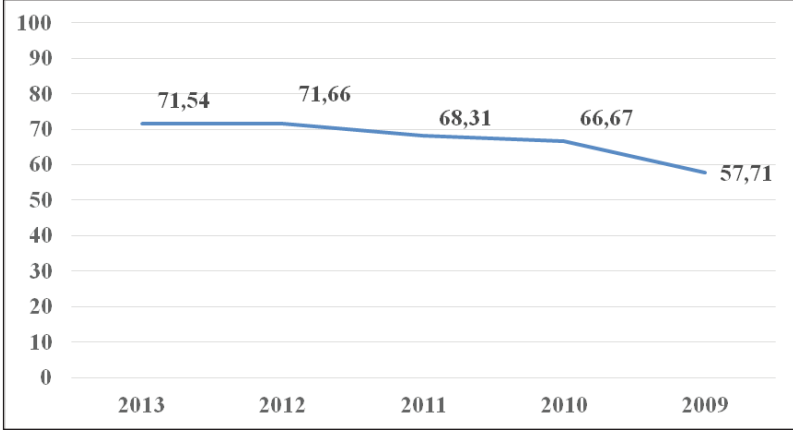
İnceleme dönemi olan 2009-2013 yılları arasında Borsa İstanbul Ulusal Pazar'da işlem gören şirketlerde 53 farklı bağımsız denetim şirketi denetim yapmış olup, bunlara ilişkin verilere Tablo 2'de yer verilmektedir.

Tablo 2. İncelen Şirket ve Bağımsız Denetim Şirketi Sayıları

Yıl	2013	2012	2011	2010	2009
İncelenen Şirket Sayısı	253	247	243	237	227
Toplam Bağımsız Denetim Şirketi Sayısı	30	31	34	38	38

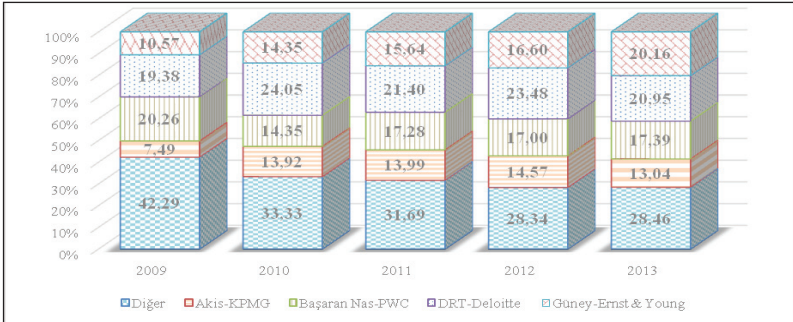
Tablo 2'den görüleceği üzere Borsa İstanbul Ulusal Pazar'da (yatırım

fonları hariç kurumsal ürünler pazarı dahil) işlem gören şirket sayıları yıllar itibarıyla artsa da bağımsız denetim yapan şirket sayısı azalan bir eğilim göstermektedir. KAP'ta yer alan ve yetkilendirilmiş bağımsız denetim şirketi sayısının 93¹ olduğu dikkate alındığında, yetkili şirketlerden üçte birinden daha azının Borsa İstanbul Ulusal Pazar'da işlem gören şirket denetiminde yer aldığı gözlenmiştir. Söz konusu durum yıllar itibarıyla yoğunlaşma rakamlarına bakıldığında daha rahat görülmektedir.

Grafik 1. Dört Büyük Şirketin Toplama Oranı (%)

Grafik 1'den görüleceği üzere ilk 4 firma yoğunlaşması yıllar itibarıyla artış göstererek %71,54'e kadar ulaşmaktadır. Bu durum piyasanın dört firmanın baskın olduğu bir yapıya doğru hareket ettiğini göstermektedir. Sektördeki yoğunlaşma artışı yukarıda açıklandığı üzere denetim yapan firma sayısını azalttığı ve büyük olmayan denetim şirketlerini halka açık şirketler yerine daha küçük ölçekli firma denetimine yönelttiği söylenebilecektir.

Grafik 2. Dört Büyük Şirketin Yıllar İtibarıyla Dağılımı (%)

1 24.12.2014 tarihi itibarıyla KAP'ta yer alan şirket sayısıdır.

Yıllar itibarıyla dört büyük şirketin dağılımı incelendiğinde (Grafik 2), Akis Bağımsız Denetim ve SMMM A.Ş. (KPMG) ve Güney Bağımsız Denetim ve SMMM A.Ş.'nin (Ernst & Young) inceleme dönemi olan beş yıl içinde pazar paylarını önemli ölçüde arttırdıkları, Başaran Nas Bağımsız Denetim ve SMMM A.Ş. (PricewaterhouseCoopers) ve DRT Bağımsız Denetim ve SMMM A.Ş.'nin (Deloitte Touche Tohmatsu) paylarında ufak artış ve azalışlar yaşandığı gözlenmiştir. İnceleme döneminde göze çarpan diğer husus yukarıda ifade edildiği gibi dört büyük bağımsız denetim firması dışındaki kuruluşların pazar paylarındaki önemli azalıştır. Yıllar itibarıyla diğer şirketlerin toplam içindeki payı %13,83 oranındaki azalış göstermiş, süreçte halka açık firmalar bağımsız denetim şirketi seçiminde dört büyük firmaya yönelmiştir.

Sektörler itibarıyla bağımsız denetçilere Tablo 3'de yer verilmektedir. Söz konusu sektör ayrımı KAP'ta yer alan ana sınıflama uyarınca imalat sanayi, eğitim, sağlık, spor ve diğer sosyal hizmetler, madencilik, teknoloji, toptan ve perakende ticaret, otel ve lokantalar, ulaştırma, haberleşme ve depolama ve mali kuruluşlar olarak belirlenmiştir.

Borsa İstanbul'da Bağımsız Denetim Şirketleri ve Bağımsız Denetim Görüşleri
Üzerine Bir İnceleme

	İnşaat Sanayi				Eğitim, Sağlık, Spor ve Diğer Sosyal Hizmetler				Madenlik				Teknoloji				Toplantı ve Pazarlamada Ticaret, Otel ve Lokantalar				Ulaştırma, Haberleşme ve Depolama				Mali Kuruluşlar				
	13	12	11	10	09	13	12	11	10	09	13	12	11	10	09	13	12	11	10	09	13	12	11	10	09	13	12	11	10
	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bağımsız Denetçiler/Yıllar	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
18 DEĞER B.SİZ DEN. VE YMM A.Ş.	1	1	1	1	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
19 BDO DENET B.SİZ DEN. VE YMM A.Ş.	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20 DENKAR DENET B.SİZ DEN. VE YMM A.Ş.	1	2	2	2	2	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
21 DENGEB SİZ DEN. VE SMMMA A.Ş.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22 DMF SİSTEM B.SİZ DEN. VE YMM A.Ş.	23	24	21	26	17	0	0	1	1	1	1	1	1	1	4	5	4	2	1	5	7	5	5	1	2	2	2	3	1
23 DRT B.SİZ DEN. VE SMMMA A.Ş.	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
24 EGE B.SİZ DEN. VE YMM A.Ş.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
25 ELİT B.SİZ DEN. VE YMM A.Ş.	2	2	4	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	3	3	2	0	0	0	0	0
26 ENGRİN B.SİZ DEN. VE SMMMA A.Ş.	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
27 EREN B.SİZ DEN. VE YMM A.Ş.	0	2	0	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
28 GÖZET B.SİZ DEN. VE YMM A.Ş.	1	1	1	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
29 GÜÇHİR B.SİZ DEN. A.Ş.	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
30 GÜNCEL B.SİZ DEN. VE YMM A.Ş.	29	23	22	21	17	3	2	1	0	0	0	0	0	0	3	1	1	1	1	1	3	3	3	2	3	2	1	1	1
31 GÜNEY B.SİZ DEN. VE SMMMA A.Ş.	4	5	5	5	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
32 GÜRELİ B.SİZ DEN. VE YMM A.Ş.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
33 İŞİK B.SİZ DEN. VE YMM A.Ş.	0	3	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
34 İRFAN B.SİZ DEN. VE YMM A.Ş.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
35 İTİMAT B.SİZ DEN. VE YMM A.Ş.																													

3. OLUMLU GÖRÜŞ DIŞINDA VERİLEN GÖRÜŞLER VE OLUMLU GÖRÜŞLERDE DİKKAT ÇEKİLEN HUSUSLAR

2009-2013 yılları arasında toplam 1207 bağımsız denetim raporu incelenmiş olup, söz konusu raporlarda verilen görüşlere Tablo 4'te yer verilmektedir. 5 yıllık inceleme döneminde olumlu görüş oranları oldukça yüksek düzeyde seyretmiştir. İnceleme döneminde toplam 68 şartlı ve 1 sınırlı olumlu görüş verilmiştir.

Tablo 4. Bağımsız Denetim Raporlarında Verilen Görüşler

Yıl	2013	2012	2011	2010	2009
İncelenen Şirket Sayısı	253	247	243	237	227
Olumlu Görüş	238	235	227	223	215
Şartlı Görüş	15	12	16	14	12
Görüş Bildirmekten Kaçınma	0	0	0	0	0
Olumlu Görüş (%)	94,07	95,14	93,42	94,09	94,71
Şartlı Görüş (%)	5,93	4,86	6,58	5,91	5,29

Yukarıda ifade edilen 69 adet olumlu dışındaki görüşlerin nedenlerine Tablo 5'de yer verilmektedir.

Tablo 5. Şartlı/Sınırlı Olumlu Görüş Sebepleri

Şartlı/Sınırlı Olumlu Görüş Sebebi	Ayrıntı
	İştiraklerden ticari alacağın bilgi sistemlerindeki eksiklikler nedeniyle elde edilememesi-yetersiz denetim kanıtı
	Tasfiye halindeki bağlı ortaklığa ilişkin yetersiz denetim kanıtı
	Yurtdışı bağlı ortaklığın satılmaya hazır finansal varlıklar içinde sınıflandırılması
İştiraklere, Bağlı Ortaklıklara ve Müşterek Yönetime Tabi Ortaklıklara İlişkin Hususlar	Yurtdışı müşterek yönetime tabi ortaklıkların sona erdirilmesi, söz konusu şirketlerin yabancı ortaklarının finansal tablolarının bağımsız denetimden geçmemesi, yetersiz kanıtı ve söz konusu şirketlerin zararlarına karşılık ayrılmaması
	Bağlı ortaklığa ilişkin protokolün kayıtlara zamanında yansıtılmaması
	İştirak/bağlı ortaklıkla entegre olmaya muhasebe sistemi
	Bağlı ortaklığın konsolidasyona dahil edilmemesi
	İştirake düşük faizle kaynak kullandırımı ve faiz tutarının net olarak tespit edilememesi

Şartlı/Sınırlı Olumlu Görüş Sebebi	Ayrıntı
	Şüpheli alacaklara karşılık ayrılmaması, tahsilatlardaki belirsizlik
	İlişkili taraflardan alacakların belirsizliği
Alacaklara İlişkin Hususlar	Alacaklara ilişkin mutabakat sağlanamaması
	Alacak tahsilatında yavaşlama
	Stok değerlemesinde çıkan zarar ve karşılıkların eksik kayda alınması
Stoklara İlişkin Hususlar	Bilançoda taşınan stok değer düşüklüğü karşılığının etkisinin belirlenememesi
	Stok sayımına ilişkin belirsizlik nedeniyle satışların maliyetinin hesaplanamaması
Özkaynaklara İlişkin Hususlar	Özkaynak yetersizliği
	Muhtemel riskler için ayrılan karşılığın fazlalığı
Karşılıklara İlişkin Hususlar	Yüksek tutarlı karşılık ayrılması
	Davalara ilişkin karşılık ayrılmaması
Vergilere İlişkin Hususlar	Ertelenmiş vergi varlığı nedeniyle dönem kar/zarar farkı
	Vergi cezası karşılığının ayrılma
Şerefiyeye İlişkin Hususlar	Şerefiye hesaplamasına baz olan gerçeğe uygun değerlerin değişimi
	Şerefiye değer düşüklüğü testinin yapılmaması
İşletmenin Sürekliliğine İlişkin Hususlar	Bankalara olan borçların büyüklüğü
	Sürekliliğin karlı çalışma ve faaliyetlerin devamına bağlı olması
	Faaliyet karlılığının düşüklüğü
	SPK mevzuatı ile ilgili uyum sorunları
Yargı/Kamu Otoriteleri İle İlgili Hususlar	Kamu otoritelerince finansal tabloların tekrar yayımının istenmesi
	Dava sonuçlarına ilişkin belirsizlik
	Yönetim Kurulu Üyelerinin ibra edilmemesi
Diğer Hususlar	Yurtdışındaki faaliyetlere ilişkin belirsizlikler
	Doğal afetlere ilişkin zararların belirlenememesi
	Banka borçlarının yeniden yapılandırılması

Bağımsız denetçiler şirketlere ilişkin olumlu görüş verseler de görüşü etkilemeyen ancak dikkat çeken hususları ilgililerin dikkatine

sunmaktadır. Bu kapsamda olumlu görüş verilmekle beraber dikkat çekilen hususlara Tablo 6'da yer verilmektedir.

Tablo 6. Olumlu Görüş Verilmekle Beraber Dikkat Çekilen Hususlar

Dikkat Çekilen Husus	Ayrıntı
İştiraklere, Bağlı Ortaklıklara ve Müşterek Yönetime Tabi Ortaklıklara İlişkin Hususlar	Bağlı ortaklıkla ilgili iç işlemler ve protokoller
	Bağlı ortaklık/iştirakin bağımsız denetçisinin farklı olması
	Faaliyet kararının önemli bölümünün ilişkili şirketlerden kaynaklanması
	Verilen sipariş avansların önemli bölümünün ilişkili şirketlerden kaynaklanması
	Hasılatın önemli bölümünün ilişkili şirketlerden kaynaklanması
	Mal alımının önemli bölümünün ilişkili şirketlerden kaynaklanması
	İştirakin özkaynak yöntemine göre muhasebeleştirilmemesi
	Kira gelirlerinin ilişkili taraflardan kaynaklanması
İştiraklerin özkaynaklardan pay almasına yönelik ek finansal tablo hazırlanması	
Alacaklara İlişkin Hususlar	Ticari alacaklara ilişkin yoğunlaşma-tek firma
	Şüpheli ticari alacak karşılığı ayrılmaması
	Faktoring alacaklarının yabancı para üzerinden yeniden değerlemesi
Stoklara İlişkin Hususlar	Ticari mal dağıtımının yalnızca bir firma tarafından yapılması
Özkaynaklara İlişkin Hususlar	Sermaye azaltın kararı alınması
Karşılıklara İlişkin Hususlar	Döviz kuru karşılığının ayrılmaması
	Muhtemel riskler için karşılık ayrılmaması
	Vergi hususunda karşılık ayrılması
	Doğal afetlere ilişkin karşılık ayrılmaması
Vergilere İlişkin Hususlar	Kısmi bölünme işlemlerinde vergi ziyayı
	Uzlaşmaya gidilen vergi cezalarına karşılık ayrılmaması

Dikkat Çekilen Husus	Ayrıntı
Şerefiyeye İlişkin Hususlar	Şerefiye tutarındaki hatalar
Likiditeye İlişkin Hususlar	Kısa Vadeli Yabancı Kaynakların dönen varlıkları aşması
İşletmenin Sürekliliğine İlişkin Hususlar	Finansal borçların ödenmesinde duran varlık satışı Özsermayenin negatife dönmesi
Yargı/Kamu Otoriteleri İle İlgili Hususlar	Dava sonuçlarına ilişkin belirsizlik Halka arz için SPK'dan ek süre talebi Faaliyetlerin bir bölümüne ilişkin yenileme çalışmaları konusundaki yasal süreçler KGK mevzuatına uyum
Diğer Hususlar	Temettü tutarının onaylanmaması nedeniyle yükümlülük olarak finansal tablolarda gösterilememesi Bir önceki dönem bağımsız denetim firmasının farklı olması Risk denetim komitesi toplantı sayıları Muhasebe politikası değişiklikleri Yurtdışı ticari işlemin iptali Kontrol gücüne sahip ortakların birlikte hareket etme kararı Geçmiş yıl finansal verilerinin düzeltilmesi Şirket nevi değişmesi Şirketin kontrolünün el değiştirmesi Gayrimenkullerin gerçeğe uygun değerinde düzeltme yapılması Birleşme kararı alınması Geçmiş döneme ilişkin olup, cari dönemde düzeltilen kayıt hataları Faaliyetleri önemli ölçüde etkileyecek genel kurul/yönetim kurulu kararları Geçerli para birimi değiştirilmesi

Olumlu görüş verilmekle beraber dikkat çekilen hususlar incelendiğinde, dikkat çekilen bazı konuların şartlı görüş nedeni olduğu gözlenmiştir. Söz konusu durumlar denetlenen firmanın özelliklerine göre denetçilerin aynı konularda farklı bakış açılarına sahip olması ve denetçi muhakemesindeki farklılıklarla açıklanabilecektir.

4. GÖRÜŞLER SONRASI DENETÇİ DEĞİŞİKLİKLERİ

İnceleme kapsamına alınan bir diğer husus ise şartlı görüş verilmesi sonrası şirketin bağımsız denetçisinin değiştirip değiştirmediğidir. Bu çerçevede 2009-2012 yılları arasında şartlı görüş alan ve bir yıl sonra bağımsız denetçi değişikliğinin yapıp yapılmadığına ilişkin bilgilere Tablo 7'de yer verilmektedir.

Tablo 7. Şartlı Görüş Sonrası Görüş ve Denetçi Değişiklikleri

Yıl	Şartlı Görüş Adedi	Bir Yıl Sonra Olumluya Dönen Görüş Adedi	Bir Sonraki Yıl Bağımsız Denetçi Değiştiren Şirket Sayısı	Bir Sonraki Yıl Bağımsız Denetçi Değiştirmeyen Şirket Sayısı	Bağımsız Denetçi Değişimi Sonrası Olumluya Dönen Görüş Sayısı	Bağımsız Denetçi Değiştirmeden Olumluya Dönen Görüş Sayısı
2009	12	3	7	5	2	1
2010	14	5	6	8	3	2
2011	16	7	3	13	2	5
2012	12	2	4	8	1	1
Toplam	54	17	19	35	8	9
Yüzde %		31,48	35,19	64,81	42,11	25,71

Tablo 7'den görüleceği üzere şartlı görüş verilen şirketlerin %31,48'i bir sonraki dönem olumlu görüş alırken, şartlı görüş verilen şirketlerin %62,96'sı bir sonraki yıl aynı bağımsız denetim şirketi ile çalışmaya devam etmiştir. Şartlı görüş verilen ve bir yıl sonra bağımsız denetçisini değiştiren firmaların %40'ı yeni denetçiden olumlu görüş almıştır. Sonuç olarak şartlı görüş verilen firmaların bir sonraki yıl bağımsız denetçilerini değiştirdiğinde görüşlerinin olumluya dönmesine ilişkin açık bir bağlantı bulunamamıştır. Benzer şekilde bağımsız denetim firması değişmemekle beraber ilgili denetim firmasında denetim raporuna imza atan sorumlu ortağın (baş denetçinin) değiştiği firmalarda da görüşlerin olumluya dönmesine ilişkin bir sonuç bulunamamıştır.

5. SONUÇ

Bu çalışmada 2009-2013 yılları arasında Borsa İstanbul'da işlem gören şirketlerin bağımsız denetçilerinin belirlenerek piyasa yapısının ortaya koyulması, raporlarda verilen görüşlerin dayanaklarının incelenerek şartlı görüşler sonrası denetçi değişikliklerinin görüşlere etkisinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

KAP'ta yer alan ve 2009-2013 yılları arasında Borsa İstanbul Ulusal Pazar'da (yatırım fonları hariç kurumsal ürünler pazarı dahil) işlem

gören şirketlerin bağımsız denetçileri belirlenmesine yönelik verilerin elde edilmesi sırasında önemli bir takım güçlüklerle karşılaşmıştır. Özellikle önemli sayıda şirketin KAP'ta yalnızca finansal verilerinin ve dipnotlarının yer alması, bağımsız denetçi görüşünün yer almaması, bazı firmalara ilişkin verilerin ise KAP veya firma web sitelerinde bulunamaması kamuoyunun bilgilendirilmesi açısından olumsuz değerlendirilmiştir.

KAP'ta yer alan ve yetkilendirilmiş 93 bağımsız denetim şirketinin azalan bir biçimde yalnızca 30 ila 38 arasında değişen sayıda firmanın Borsa İstanbul Ulusal Pazar'da (yatırım fonları hariç kurumsal ürünler pazarı dahil) işlem gören şirket denetiminde yer aldığı ve inceleme döneminde ilk dört büyük şirketin yoğunlaşma oranının yıllar itibariyle artış gösterdiği hususları dikkate alındığında, piyasa yapısının giderek daha az sayıda firmanın faaliyet gösterdiği bir yapıya doğru hareket ettiği değerlendirilmektedir. Bu durumun devam etmesi halinde büyük olmayan denetim şirketlerinin halka açık şirketler yerine daha küçük ölçekli firma denetimine yöneleceği söylenebilecektir.

5 yıllık inceleme döneminde olumlu görüş oranlarının oldukça yüksek düzeyde seyrettiği, şartlı görüşlerin nedenlerinin ise daha çok bağlı ortaklık, iştirak ve müşterek yönetime tabi ortaklıklara ilişkin hususlar, karşılıklar ve işletmenin sürekliliği konularında yoğunlaştığı görülmüştür. Olumlu görüş verilmekle birlikte bağımsız denetçilerin raporlarında dikkat çekilen hususlar; bağımsız denetçi değişikliği, iştirak ve müşterek yönetime tabi ortaklıklara ilişkin hususlar, risk komitesi toplantı sayıları ve faaliyetleri etkileyecek nitelikte önemli yönetim kararları konularında yoğunlaşmaktadır. Olumlu görüş verilmekle beraber dikkat çekilen hususlardan bazılarının şartlı görüş nedeni olduğu gözlenmiş olup, bu durumun denetlenen firmanın özelliklerine göre denetçilerin aynı konularda farklı bakış açılarına sahip olması ve denetçi muhahemesindeki farklılıklar olduğu değerlendirilmektedir.

Şartlı görüş alan firmaların bir sonraki yıl bağımsız denetçi değiştirmesi ve değişikliğin görüşü olumluya değiştirmesi hususlarına ilişkin açık bir bağlantı bulunamamıştır.

KAYNAKÇA

www.kap.gov.tr

www.borsaistanbul.com

İncelenen şirketlerin web siteleri